

METODOLOŠKO POJASNILO

Barbara Čertanec, Karmen Ješe Malovrh

POSLOVNE TENDENCE

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Gospodarska klima, Slovenija, mesečno (Prva objava)
- Poslovne tendence, Slovenija, mesečno (Prva objava)

Maj 2024

Kazalo

1	NAMEN.....	3
2	PRAVNI OKVIR.....	3
3	ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI.....	3
4	IZBOR ENOT OPAZOVANJA.....	3
5	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	5
6	DEFINICIJE.....	5
7	POJASNILA.....	6
8	OBJAVLJANJE PODATKOV.....	8
9	REVIDIRANJE PODATKOV.....	9
10	DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA.....	9

1 NAMEN

Namen objave podatkov o poslovnih tendencah (PT) je mesečni prikaz informacij o preteklem, sedanjem in prihodnjem stanju v gospodarstvu in gospodinjstvih.

Ključne statistike, ki jih objavljamo, so:

- gospodarska klima,
- kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih, trgovini na drobno, gradbeništvu, storitvenih dejavnosti.

2 PRAVNI OKVIR

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki \(Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01\)](#)
- Pravna podlaga za raziskovanje: ["Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys"](#)

Statistično raziskovanje sofinancira Evropska komisija. Za objavljene podatke in besedila je odgovoren samo Statistični urad Republike Slovenije (in ne Evropska komisija).

3 ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enoti, ki ju opisujejo objavljeni podatki, sta stanje in pričakovanje glavnih ekonomskih kazalnikov. Podatki o enotah so prikazani z vidika posameznih dejavnosti Standardne klasifikacije dejavnosti (SKD 2008) in glede na posamezne gospodarske kazalnike.

4 IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Enote opazovanja so podjetja, ki so po Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD 2008) razvrščena v:

Poslovne tendence	SKD 2008
Predelovalne dejavnosti	C Predelovalne dejavnosti (od 10 do 33)
Trgovina na drobno	G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil (45, 47 razen 46 Posredništvo in trgovina na debelo)
Gradbeništvu	F Gradbeništvu (41,42, 43)
Storitvene dejavnosti	H Promet in skladiščenje (49, 50, 51, 52, 53)
	I Gostinstvo (55, 56)
	J Informacijske in komunikacijske dejavnosti (58,

	59, 60, 61, 62, 63)
	K Finančne in zavarovalniške dejavnosti (64, 65, 66)
	L Poslovanje z nepremičninami (68)
	M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (69, 70, 71, 72, 73, 74, 75)
	N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti (77, 78, 79, 80, 81, 82)
	R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti (92, 93)
	S Druge storitvene dejavnosti (95, 96)

Poslovanje poslovnih subjektov se spremlja po glavni dejavnosti. Glavna dejavnost, ki jo poslovni subjekti opravljajo, je statistična dejavnost, ki je kot glavna določena v Statističnem poslovnem registru za statistični namen in se v posameznih primerih razlikuje od registrirane dejavnosti, določene v Poslovnem registru Slovenije, ki ga vodi AJPES. Statistična dejavnost se določa pri pomembnejših enotah, in sicer tistih, pri katerih je iz obstoječih statističnih podatkov razvidno, da bi bila njihova razvrstitev po teh podatkih drugačna od razvrstitve te enote glede na registrirano dejavnost.

Od podjetij, uvrščenih v dejavnosti gradbeništvo, trgovini na drobno in storitvene dejavnosti, vključimo v vzorec vsa velika in srednje velika podjetja ter določen delež malih podjetij. Od podjetij v predelovalnih dejavnostih pa vključimo v vzorec vsa velika podjetja ter določen delež srednje velikih in malih podjetij. Vzorčne enote določamo na podlagi zajema s pragom, in to na podlagi dveh meril:

- velikost podjetja (glede na število zaposlenih, skladno z zakonom o gospodarskih družbah; pri trgovini na drobno pa je velikost določena glede na višino prihodka),
- in razvrstitev podjetja po glavni dejavnosti.

Velikost podjetja glede na število zaposlenih:

- majhno podjetje: podjetje, ki zaposluje največ 50 oseb;
- srednje veliko podjetje: podjetje, ki zaposluje od vsaj 50 do največ 250 oseb;
- veliko podjetje: podjetje, ki zaposluje več kot 250 oseb.

Prag v predelovalnih dejavnostih:

- vsaj 20 zaposlenih za samostojne podjetnike,
- vsaj 10 zaposlenih za druga podjetja.

Prag v trgovini na drobno:

- za samostojne podjetnike: prihodek vsaj 320.500,00 EUR ali vsaj 10 zaposlenih,
- za druga podjetja: prihodek vsaj 320.500,00 EUR ali vsaj 5 zaposlenih.

Prag v gradbeništvu:

- vsaj 10 zaposlenih (samostojni podjetniki se ne upoštevajo).

Prag pri storitvah:

- v skupinah dejavnosti 50, 51, 52, 55, 56, 62, 63, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 79, 81, 80, 82, 95 mora imeti podjetje vsaj 5 zaposlenih, v preostalih skupinah dejavnosti pa vsaj 10 zaposlenih.

Velikost skupnega vzorca je približno 2.913 enot.

5 ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatki se zbirajo mesečno.

Podatke za raziskovanje Poslovne tendence pridobivamo od leta 2014 prek spletne aplikacije eSTAT. Opazovane enote, ki so že registrirane za uporabo omenjene spletne aplikacije, izpolnijo mesečni vprašalnik Poslovne tendence (PT) elektronsko (WEB), in sicer do predvidenega roka. Vprašalnik s podatki za tekoči mesec morajo izpolniti najpozneje do 10. v tekočem mesecu in ga do tega datuma oddati na Statistični urad RS. Preostale enote in tiste, ki prek eSTAT ne odgovorijo do tega roka, pokličemo po telefonu iz telefonskega studia (CATI). Raziskovanje izvajamo mesečno. Na vprašanja odgovarjajo direktorji podjetij ali druge osebe na vodstvenem delovnem mestu od 1. do 15. v mesecu. Vprašalnik vsak mesec izpolni približno 2.300 enot.

Podatkov za to raziskovanje ne pridobivamo iz administrativnih virov.

6 DEFINICIJE

Rezultati raziskovanja so izraženi v obliki **ravnotežja**. Ravnotežje je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

Kazalnik gospodarske klime je tehtani sintezni kazalnik; sestavljajo ga kazalniki zaupanja v predelovalnih dejavnostih (40 %), trgovini na drobno (5 %), gradbeništvu (5 %), storitvenih dejavnostih (30 %) in kazalnik zaupanja potrošnikov (20 %).

Kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih je povprečje ravnotežij na vprašanja o proizvodnih pričakovanjih, skupnih naročilih in zalogah končnih izdelkov.

Kazalnik zaupanja v trgovini na drobno je povprečje ravnotežij na vprašanja o prodaji, pričakovani prodaji in sedanjem obsegu zalog trgovskega blaga.

Kazalnik zaupanja v gradbeništvu je povprečje ravnotežij na vprašanja o sedanjih skupnih naročilih in pričakovanem zaposlovanju.

Kazalnik zaupanja v storitvenih dejavnostih je povprečje ravnotežij na vprašanja o poslovnem položaju ter sedanjem in pričakovanem povpraševanju po storitvah.

Kazalnik zaupanja potrošnikov je povprečje ravnotežij, izračunanih iz odgovorov na vprašanja o trenutnem finančnem stanju v gospodinjstvu, pričakovanem finančnem stanju v gospodinjstvu, o pričakovanem gospodarskem stanju v državi in pričakovanjih za večje nakupe.

Dolgoletno povprečje se izračuna iz povprečja ravnotežij od začetka časovne vrste do decembra predhodnega leta.

Omejitveni dejavniki

Rezultate za omejitvene dejavnike prikažemo na dva načina:

1) % podjetij

- rezultati za podjetja, kjer prihodka oz. števila zaposlenih ne upoštevamo (interpretacija: kolikšen delež podjetij v panogi občuti določene omejitve).

2) % zaposlenih (pri storitvah, predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu)

- kjer upoštevamo število zaposlenih v posameznem podjetju (interpretacija rezultata: kolikšen delež zaposlenih v Sloveniji v določeni dejavnosti čuti npr. vplive nezadostnega povpraševanja).

% prihodka (pri trgovini)

- upoštevamo višino prihodka od prodaje v posameznem podjetju.

- interpretacija rezultata: na kolikšen delež prihodka od prodaje v Sloveniji v določeni panogi vplivajo npr. omejitve zaradi nizkega povpraševanja.

Kazalnik kopičenje delovne sile izraža delež direktorjev podjetij ali drugih oseb na vodstvenem delovnem mestu, ki so v odgovorih izrazili pričakovanje, da se bo »output« njihovega podjetja zmanjšal, zaposlenost pa bo ostala enaka ali se povečala. Zmanjšanje »outputa« **v trgovini na drobno** pomeni upad obsega prodaje, **v storitvenih dejavnostih** upad obsega povpraševanja po storitvah podjetja, **v gradbeništvu** upad obsega skupnih naročil, **v predelovalnih dejavnostih** pa zmanjšanje obsega proizvodnje.

7 POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Standardna klasifikacija dejavnosti ([SKD](#)) 2008 je nacionalna različica evropske statistične klasifikacije gospodarskih dejavnosti [NACE Rev. 2](#), ki v celoti

povzema evropsko klasifikacijo dejavnosti, hkrati pa jo dopolnjuje z nacionalnimi podrazredi.

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UREJANJE PODATKOV

Pri poslovnih tendencah ni statističnega urejanja podatkov.

UTEŽEVANJE

Z uteževanjem izboljšujemo reprezentativnost podatkov, zbranih v raziskovanju, tako da so uteženi podatki čim bolj nepristranska ocena opazovane populacije v določeni časovni točki. Postopek uteževanja je bil določen glede na vzorčni načrt, neodgovor enote ter glede na razpoložljive pomožne populacijske spremenljivke, ki smo jih uporabili za kalibracijo. Končna utež enote je tako produkt uteži zaradi verjetnosti izbora enot, uteži zaradi neodgovora ter kalibracijskega faktorja.

DESEZONIRANJE

Vsi kazalniki se direktno desezonirajo, razen spodaj omenjenih, ki se indirektno:

- Kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih
- Kazalnik zaupanja v trgovini na drobno
- Kazalnik zaupanja v gradbeništvu
- Kazalnik zaupanja v storitvenih dejavnostih
- Kazalnik gospodarske klime

Časovne vrste desezoniramo z metodo TRAMO/SEATS. Časovni vrsti postavimo model, ki ga približno enkrat letno podrobno pregledamo in popravimo. Z modelom časovno vrsto razčlenimo na:

- komponento trend-cikel (sestavljajo jo trend in ciklična nihanja s periodo, daljšo od enega leta),
- sezonsko komponento (sestavljajo jo vplivi sezone in vplivi koledarja; vplive koledarja sestavljajo vpliv števila delovnih dni, vpliv prestopnega leta, vpliv praznikov in vpliv velike noči),
- iregularno komponento (sestavljajo jo slučajna nihanja in nekateri osamelci).

Desezonirani podatki so originalni podatki, iz katerih so izločeni vplivi sezone in koledarja. Več o desezoniranju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Desezoniranje časovnih vrst](#).

OBDELAVA PODATKOV DRUGO

IZRAČUN RAVNOTEŽIJ PRI POSLOVNIH TENDENCAH

Primer

Metodološko pojasnilo

Sodelujoče vprašamo: Kakšen je vaš sedanji poslovni položaj? Dobimo npr. take odgovore:

- 35 % jih meni, da je sedanji poslovni položaj dober,
- 40 % jih meni, da je sedanji poslovni položaj zadovoljiv (nespremenjen),
- 25 % jih meni, da je sedanji poslovni položaj slab.

Podjetja, ki so odgovorila, da se položaj ni spremenil, ne vplivajo na rezultat ocene poslovnega položaja. Iz vrednosti preostalih dveh deležev izračunamo ravnotežje (35 – 25). Rezultat (10) izraža intenziteto in smer pojava.

7.3 INDEKSI

Indeksov ne objavljamo.

7.4 NATANČNOST

Natančnosti ne izračunavamo.

7.5 DRUGA POJASNILA

Nekateri seštevki in razlike se zaradi zaokroževanja ne ujemajo.

Podatek, ki je statistično zaščiteno zaradi varovanja zaupnosti poročevalskih enot, nadomestimo z znamenjem »z«.

8 OBJAVLJANJE PODATKOV

- Podatkovna baza SiStat; [Podjetja](#) – Poslovne tendence: Gospodarska klima, Poslovne tendence v trgovini na drobno, Poslovne tendence v storitvenih dejavnostih, Poslovne tendence v predelovalnih dejavnostih, Poslovne tendence - Investicije v predelovalnih dejavnostih, Poslovne tendence v gradbeništvu. Kakovost življenja - Mnenje potrošnikov. Objavljamo ravnotežja (originalne in desezonirane podatke); pri poslovnih tendencah po klasifikaciji SKD 2008.
- Prva objava (Podjetja, Poslovne tendence): »Gospodarska klima, Slovenija, mesečno«.
- Prva objava (Podjetja, Poslovne tendence): »Poslovne tendence, Slovenija, mesečno«.
- [Evropska komisija \(EK\)](#)

9 REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Začasnih podatkov ne izkazujemo. Objavimo le končne podatke.

9.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ČASOVNO PRIMERLJIVOST

Do marca 2002 se je kazalnik gospodarske klime izračunaval le iz kazalnikov zaupanja v predelovalnih dejavnostih, trgovini na drobno in pri potrošnikih, od aprila 2002 pa se v izračun omenjenega kazalnika vključujeta še kazalnika zaupanja v gradbeništvu in storitvenih dejavnostih.

Po navodilih Evropske komisije, maj 2021, se je spremenil del vprašalnika Poslovne tendence, in sicer tisti, ki se nanaša na investicije v predelovalnih dejavnostih. V skladu s to spremembo je bila preračunanana in potem znova objavljena tudi celotna časovna vrsta, s čimer se je zagotovila primerljivost podatkov po letih.

10 DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Metodološka gradiva na spletni strani SURS so dostopna na <https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>.

- Vprašalnik:
 - Poslovne tendence (PT),

področje: Podjetja, podpodročje: Poslovne tendence

- Poročilo o kakovosti za raziskovanje:
 - Poslovne tendence v predelovalnih dejavnostih (PT-IND),
 - Poslovne tendence v trgovini na drobno (PT-TRG),
 - Poslovne tendence v gradbeništvu (PT-GRAD),
 - Poslovne tendence v storitvenih dejavnostih (PT-STOR),

področje: Podjetja, podpodročje: Poslovne tendence